

Ukazatele, dynamická alokace, práce s textem

Jan Faigl

Katedra počítačů
Fakulta elektrotechnická
České vysoké učení technické v Praze

Přednáška 05

B0B36PRP – Procedurální programování

Přehled témat

- Část 1 – Ukazatele a dynamická alokace

Modifikátor `const` a ukazatele

Dynamická alokace paměti

S. G. Kochan: kapitoly 8 a 11

- Část 2 – Práce s textem

Práce s textem

- Část 3 – Zadání 5. domácího úkolu (HW05)

Část I

Část 1 – Ukazatele a dynamická alokace

Modifikátor typu `const`

- Uvedením klíčového slova `const` můžeme označit proměnnou jako konstantu.

Překladač nás kontroluje, zdali se snažíme hodnotu proměnné změnit.

- Definovat konstantu můžeme, např.

```
const float pi = 3.14159265f;
```

- Symbolická konstanta

```
#define PI 3.14159265
```

- je pojmenování literálu, ve zdrojovém souboru je výkyt `PI` textově nahrazen literálem.

Připomínka

Ukazatele na konstantní proměnné a konstantní ukazatele

- Klíčové slovo `const` můžeme zapsat před jméno proměnné nebo před `*` typ.
 - Dostáváme 3 možnosti jak definovat ukazatel s `const`.
 - (a) `const int *ptr;` – ukazatel na konstantní proměnnou.
 - Nemůžeme použít pointer pro změnu hodnoty proměnné.
 - (b) `int *const ptr;` – konstantní ukazatel (`const` před jménem proměnné a mezi `*`).
 - Pointer nemůžeme nastavit na jinou adresu než tu při inicializaci.
 - (c) `const int *const ptr;` – konstantní ukazatel na konstantní hodnotu.
 - Kombinuje předchozí dva případy.
- Další alternativy zápisu (a) a (c) jsou
- `const int *` lze též zapsat jako `int const *`; *const je stále před **
 - `const int * const` lze též zapsat jako `int const * const`.
const může být vlevo nebo vpravo od jména typu.
- Nebo komplexnější definice, např. `int ** const ptr;` – konstantní ukazatel na ukazatel na `int`.

lec05/const_pointers.c

Příklad – Konstantní ukazatel

- Hodnotu konstantního ukazatele nelze po inicializaci měnit.
- Zápis `int *const ptr;` můžeme číst zprava doleva:
 - `ptr` – proměnná, která je;
 - `*const` – konstantním ukazatelem;
 - `int` – na proměnnou typu `int`.

```
1 int v = 10;
2 int v2 = 20;
3 int *const ptr = &v;
4 printf("v: %d *ptr: %d\n", v, *ptr);
5
6 *ptr = 11; /* We can modify addressed value */
7 printf("v: %d\n", v);
8
9 ptr = &v2; /* IT IS NOT ALLOWED! */
```

lec05/const_pointers.c

Příklad – Ukazatel na konstantní proměnnou (hodnotu)

- Prostřednictvím ukazatele na konstantní proměnnou nemůžeme tuto proměnnou měnit.

```
1 int v = 10;
2 int v2 = 20;
3
4 const int *ptr = &v; // ptr cannot be used to modify v
5 printf("*ptr: %d\n", *ptr);
6
7 *ptr = 11; /* IT IS NOT ALLOWED! */
8
9 v = 11; /* We can modify the original variable */
10 printf("*ptr: %d\n", *ptr);
11
12 ptr = &v2; /* We can assign new address to ptr */
13 printf("*ptr: %d\n", *ptr);
```

lec05/const_pointers.c

Příklad – Konstantní ukazatel na konstantní proměnnou

- Hodnotu konstantního ukazatele na konstantní proměnnou nelze po inicializaci měnit a ani nelze prostřednictvím takového ukazatele měnit hodnotu adresované proměnné.
- Zápis `const int *const ptr;` čteme "zprava doleva":
 - `ptr` – proměnná, která je;
 - `*const` – konstantním ukazatelem;
 - `const int` – na proměnnou typu `const int`.

```
1 int v = 10;
2 int v2 = 20;
3 const int *const ptr = &v;
4
5 printf("v: %d *ptr: %d\n", v, *ptr);
6
7 ptr = &v2; /* IT IS NOT ALLOWED! */
8 *ptr = 11; /* IT IS NOT ALLOWED! */
```

lec05/const_pointers.c

Konstantní ukazatel (na konstantní hodnotu)

Příklad	Konstatní hodnota	Konstantní ukazatel	Popis „Čtu zprava doleva.“
char *ptr	Ne	Ne	„ptr je ukazatel (*) na hodnotu char.“
const char *ptr	Ano	Ne	„ptr je ukazatel na hodnotu char konstantní.“
char const *ptr	Ano	Ne	„ptr je ukazatel na konstantní hodnotu char.“
char* const ptr	Ne	Ano	„ptr je konstantní ukazatel na hodnotu char.“
const char *const ptr	Ano	Ano	„ptr je konstantní ukazatel na hodnotu char konstantní.“

- Konstantní ukazatel je proměnná, jejíž hodnotu nemohu měnit. Ukazatel odkazuje na (stejně) paměťové místo, které mohou případně měnit.
- Konstantní hodnotu nemohu měnit. Tedy nemohu měnit obsah paměťového místa, na které odkazuje ukazatel (jehož adresa je uloženo v proměnné typu ukazatel).

Příklad – Ukazatel na funkci 1/2

- Používáme dereferenční operátor * podobně jako u proměnných.

```
double do_nothing(int v); /* function prototype */
double (*function_p)(int v); /* pointer to function */
function_p = do_nothing; /* assign the pointer */
(*function_p)(10); /* call the function */
```

- Závorky (*function_p) „pomáhají“ číst definici ukazatele.
Můžeme si představit, že závorky reprezentují jméno funkce. Definice proměnné ukazatel na funkci se tak v zásadě neliší od prototypu funkce.
- Podobně je volání funkce přes ukazatel na funkci identické běžnému volání funkce, kde místo jména funkce vystupuje jméno ukazatele na funkci.

Ukazatel na funkci

- Implementace funkce je umístěna někde v paměti a podobně jako na proměnnou v paměti může ukazatel odkazovat na paměťové místo s definicí funkce.
- Můžeme definovat ukazatel na funkci a dynamicky volat funkci dle aktuální hodnoty ukazatele.
- Součástí volání funkce jsou předávané argumenty, které jsou též součástí typu ukazatele na funkci, resp. typu argumentů.
- Funkce (a volání funkce) je identifikátor funkce a (), tj.
`typ_návratové_hodnoty funkce(argumenty funkce);`
- Ukazatel na funkci definujeme jako
`typ_návratové_hodnoty (*ukazatel)(argumenty funkce);`

Příklad – Ukazatel na funkci 2/2

- V případě funkce vracející ukazatel postupujeme identicky.

```
double* compute(int v);
double* (*function_p)(int v);
//----- substitute a function name
function_p = compute;
```
- Příklad použití ukazatele na funkci – lec05/pointer_fnc.c
- Ukazatele na funkce umožňují realizovat dynamickou vazbu volání funkce identifikované za běhu programu.
V objektivě orientovaném programování je dynamická vazba klíčem k realizaci polymorfismu.

Ukazatel na funkci se může hodit v implementaci HW05 povinné a volitelné zadání. Při vhodném návrhu programu je základní část společná, „jen“ zaměníme funkci pro porovnávání dvou řetězců s využitím Hammingovy nebo Levenštejnovy vzdálenosti. V případě obou funkcí může být vstup dva textové řetězce, případně včetně délky. Tedy můžeme jednoduše zaměnit ukazatel na funkci.

Příklad použití ukazatele na funkci

- Vhodným využitím ukazatele na funkci je zajištění přístupu k datům pro jinak naprosto identický algoritmus, jako je řazení (funkce `qsort()` z `stdlib.h`). Zejména pro pole hodnot složeného typu.
`void qsort(void *base, size_t nmemb, size_t size, int (*compar)(const void *, const void *));`

```
1 #include <stdio.h>
2 #include <stdlib.h>
3
4 void print(int n, int array[n]);
5 int compare(const void *pa, const void *pb);
6
7 int main(void)
8 {
9     const int n = 10;
10    int array[n];
11    for (int i = 0; i < n; ++i) {
12        array[i] = rand() % 100;
13    }
14    print(n, array);
15    qsort(array, n, sizeof(array[0]), compare);
16    print(n, array);
17    return 0;
18 }
```

```
20 void print(int n, int array[n])
21 {
22     for(int i = 0; i < n; ++i) {
23         i > 0 ? printf(", ") : 0;
24         printf("%d", array[i]);
25     }
26     n > 0 ? putchar('\n') : 0;
27 }
28
29 int compare(const void *pa, const void *pb)
30 {
31     const int a = *(int*)pa;
32     const int b = *(int*)pb;
33     return (a < b) - (a > b);
34 }
```

lec05/demo-pointer_fnc.c

Dynamická alokace paměti

- Přidělení bloku paměti velikosti `size` lze realizovat funkcí
`void* malloc(size);` Z knihovny `<stdlib.h>`
 - Velikost alokované paměti je uložena ve správci paměti.
 - Velikost není součástí ukazatele.**
 - Návratová hodnota je typu `void*` – přetypování nutné/vhodné.
 - Je plně na uživateli (programátorovi), jak bude s pamětí zacházet.**

- Příklad alokace paměti pro 10 proměnných typu `int`. Dynamicky alokované pole.

```
1 int *int_array;
2 int_array = (int*)malloc(10 * sizeof(int));
```

- Operace s více hodnotami v paměťovém bloku je podobná (identická) jako práce s polem.
 - Používáme pointerovou aritmetiku.

- Uvolnění paměti**
`void free(pointer);`
 - Správce paměti uvolní paměť asociovanou k ukazateli.
 - Hodnotu ukazatele však nemění!
Stále obsahuje předešlou adresu, která však již není platná.

Definice typu – typedef

- Operátor `typedef` umožňuje definovat nový datový typ.
- Slouží k pojmenování typů, např. ukazatele, struktury a uniony.

Struktury a uniony viz přednáška 6.

- Například typ pro ukazatele na `double` a nové jméno pro `int`:

```
1 typedef double* double_p;
2 typedef int integer;
3 double_p x, y;
4 integer i, j;

// je totožné s použitím původních typů
1 double *x, *y;
2 int i, j;
```

- Zavedením typů operátorem `typedef`, např. v hlavičkovém souboru, umožňuje systematické používání nových jmen typů v celém programu. Viz např. `<inttypes.h>`.
- Výhoda zavedení nových typů je především u složitějších typů jako jsou ukazatele na funkce nebo struktury.

Příklad alokace dynamické paměti 1/3

- Alokace se nemusí nutně povést – testujeme návratovou hodnotu funkce `malloc()`.
- Pro vyplnění adresy alokované paměti předáváme proměnnou jako ukazatel na proměnnou typu ukazatel na `int`.

```
1 void* allocate_memory(int size, void **ptr)
2 {
3     // use **ptr to store value of newly allocated
4     // memory in the pointer ptr (i.e., the address the
5     // pointer ptr is pointed).
6
7     // call library function malloc to allocate memory
8     *ptr = malloc(size);
9
10    if (*ptr == NULL) {
11        fprintf(stderr, "Error: allocation fail");
12        exit(-1); /* exit program if allocation fail */
13    }
14
15    return *ptr;
16 }
```

lec05/malloc_demo.c

Příklad alokace dynamické paměti 2/3

- Pro vyplnění hodnot pole alokovaného dynamicky nám postačuje předávat hodnotu adresy paměti pole.

```
1 void fill_array(int size, int* array)
2 {
3     for (int i = 0; i < size; ++i) {
4         *(array++) = random();
5     }
6 }
```

- Po uvolnění paměti je hodnota proměnné stále původní adresa, proto můžeme explicitně nulovat.
Předání ukazatele na ukazatele je nutné, jinak nemůžeme nulovat.

```
1 void deallocate_memory(void **ptr)
2 {
3     if (ptr != NULL && *ptr != NULL) {
4         free(*ptr);
5         *ptr = NULL;
6     }
7 }
```

lec05/malloc_demo.c

Příklad - Načítání textového řetězce 1/3

- Implementujte načtení libovolně dlouhého řádku ze `stdin`.
- Řádek je zakončen znakem nového řádku `'\n'`, který *není součástí načteného vstupu*.
- Reportujte chybové stavy `ERROR_IN = 100` a `ERROR_MEM = 101`.
- Po úspěšném načtení vstupu, reportujte velikost vstupu voláním funkce `strlen()` z `string.h`.

```
1 #include <stdio.h>
2 #include <stdlib.h>
3 #include <string.h>
4 #ifndef INIT_SIZE
5 #define INIT_SIZE 128
6 #endif
7 enum {
8     ERROR_OK = EXIT_SUCCESS,
9     ERROR_IN = 100,
10    ERROR_MEM = 101,
11 };
12 char* read(int *error);
13 char* enlarge_string(size_t len, size_t *capacity,
14                     char *str);
15
16 int main(int argc, char *argv[])
17 {
18     int ret = EXIT_SUCCESS;
19     char *str = read(&ret);
20     if (str) {
21         printf("Input string size %ld\n", strlen(str));
22         printf("Input string \"%s\"\n", str);
23         free(str);
24     } else {
25         fprintf(stderr, "ERROR: read return %d\n", ret);
26     }
27     return ret;
28 }
29
30 lec05/read.c
```

Příklad alokace dynamické paměti 3/3

```
1 int main(int argc, char *argv[])
2 {
3     int *int_array;
4     const int size = 4;
5     allocate_memory(sizeof(int) * size, (void*)&int_array);
6     fill_array(int_array, size);
7     int *cur = int_array;
8     for (int i = 0; i < size; ++i, cur++) {
9         printf("Array[%d] = %d\n", i, *cur);
10    }
11    deallocate_memory((void*)&int_array);
12    return 0;
13 }
14
```

lec05/malloc_demo.c

Příklad - Načítání textového řetězce 2/4

```
31 // local function only for calling from read()
32 static char* handle_str(char r, size_t l,
33                         char *str, int *error);
34 char* read(int *error)
35 {
36     size_t capacity = INIT_SIZE;
37     size_t l = 0; // no. of read chars
38     char* str = malloc(capacity + 1);
39     int r = '\0';
40     while (
41         str
42         && *error == ERROR_OK
43         && (r = getchar()) != EOF
44         && r != '\n'
45     ) {
46         if (l == capacity) { // enlarge if need
47             // new address of str can be set
48             str = enlarge_string(l, &capacity, str);
49         }
50         //Is it correct? Can str be NULL?
51         str[l++] = r;
52     } // end while
53     str = handle_str(r, l, str, error);
54     return str;
55 }
56
57 char* handle_str(char r, size_t l, char *str, int *error)
58 {
59     if (str) {
60         if (r != '\n') { // end-of-line has not been read
61             *error = ERROR_IN; // report input error
62             free(str);
63             str = NULL;
64         } else {
65             str[l] = '\0'; // null terminating string
66         }
67     } else if (*error == ERROR_OK) { // str is NULL
68         *error = ERROR_MEM; // but error needs to be set
69     }
70     return str;
71 }
72
73 char* enlarge_string(size_t len, size_t *capacity, char *str)
74 {
75     char *t = realloc(str, *capacity * 2 + 1);
76     if (!t) {
77         free(str);
78         str = NULL; // indicate error
79     } else {
80         str = t;
81         *capacity *= 2;
82     }
83     return str;
84 }
```

lec05/read.c

Příklad - Načítání textového řetězce 3/4

- Příklad vstupu programu `clang read.c -o read`.
- Vstup soubor `read-in-1.txt`.

```
./read <read_in-1.txt; echo $?  
Input string size 11  
0  
hexdump -C read_in-1.txt  
00000000 49 20 6c 69 6b 65 20 70 72 70 21 0a |I like prp!..  
0000000c                                lec05/read_in-1.txt
```

- Vstup soubor `read-in-2.txt`.

```
./read <read_in-2.txt; echo $?  
ERROR: read return 100  
100  
hexdump -C read_in-2.txt  
00000000 49 20 6c 69 6b 65 20 70 72 70 21 |I like prp!|  
0000000b                                lec05/read_in-2.txt
```

Část II

Část 2 – Práce s textem

Příklad - Načítání textového řetězce 4/4

- Generování náhodného vstupu.
- Omezení paměti programu.

```
cat /dev/urandom | env LC_ALL=C tr -dc 'a-zA-Z0-9' | fold -w 10485760 | head -n 1  
lec05/create_rand_string.sh
```

```
$ clang read.c -o read  
$ ./create_rand_string.sh >10MB.txt  
$ du -h 10MB.txt  
10M 10MB.txt  
$ ./read <10MB.txt  
Input string size 10485760  
$ ulimit -v 10240  
$ ./read <10MB.txt; echo $?  
ERROR: read return 101  
101  
lec05/read.c
```

Kódovací příklad – Rotace textového řetězce – 1/4

- Implementujeme program, který načte ze `stdin` dva textové řetězce (dva řádky zakončené `'\n'`) a pokusí se najít rotaci (posunutí – `offset`) druhého řádku tak, aby odpovídal prvnímu řádku.
- Oba řádky (řetězce) předpokládáme, že jsou stejně dlouhé.
- Chybu dynamické alokace program indikuje návratovou hodnotou `129`, chybu vstupu hodnotou `100`, jinak vrací `EXIT_SUCCESS`.
- Délka řetězců je až do maximálního hodnoty `size_t`, posunutí pouze do `INT_MAX`.
- V případě neúspěšné dynamické alokace program ukončujeme voláním `exit(129)`;

```
1 #include <stdio.h>  
2 #include <stdlib.h>  
3 #include <string.h>  
4 #include <limits.h> // for INT_MAX  
5  
6 #ifndef INIT_LEN  
7 #define INIT_LEN 8  
8 #endif  
9  
10 enum { ERROR_OK = EXIT_SUCCESS, ERROR_IN = 100, ERROR_MEM = 129 };  
12 void* my_realloc(void *ptr, size_t size, const char *file, const int line);  
13  
48  
49 void* my_realloc(void *ptr, size_t size, const char *file, const int line)  
50 {  
51     void* ret = realloc(ptr, size);  
52     if (!ret) {  
53         fprintf(stderr, "ERROR: Cannot realloc %lu bytes -- called at %s:%i\n",  
54             size, file, line);  
55         free(ptr); // can we call free(NULL)?  
56         exit(ERROR_MEM);  
57     }  
58     return ret;  
59 }
```

- Volání `realloc()` alokuje nebo přealokuje paměť.
- Funkci předáváme soubor a číslo řádku, kde funkci `my_realloc()` voláme, pro indikaci, kde došlo k chybě.

Kódovací příklad – Rotace textového řetězce – 2/4

```
14 char* read_line(void); // read a line from stdin, terminated by '\n' return as null-terminated string
16 char* shift(int offset, const char* src, size_t n, char *dst); // src and dst are strings at least n long (+1 for '\0')
18 int get_offset(const char *s1, size_t n1, const char *s2, size_t n2); // offset - max INT_MAX; strings - up to can size_t
20 int print_offset(const char *s, size_t n, int offset);
22 int main(void)
23 {
24     int ret = ERROR_OK;
25     char *l1 = read_line();
26     char *l2 = read_line();
27     size_t n1, n2;
28     if (l1 && l2 && (n1 = strlen(l1)) == (n2 = strlen(l2))) {
29         fprintf(stderr, "DEBUG: l1[%lu]: \"%s\"\n", n1, l1);
30         fprintf(stderr, "DEBUG: l2[%lu]: \"%s\"\n", n2, l2);
31         int offset = get_offset(l1, n1, l2, n2);
32         fprintf(stdout, "Matching offset %d\n", offset);
33         offset >= 0 && print_offset(l2, n2, offset); // call print_offset only if offset >= 0
34     } else {
35         fprintf(stderr, "ERROR: Wrong input!\n");
36         ret = ERROR_IN;
37     }
38     free(l1); // free(ptr) - If ptr is NULL no action occurs.
39     free(l2); // See man free.
40     return ret;
41 }
```

Kódovací příklad – Rotace textového řetězce – 4/4

- K vytištění posunutého řetězce v samostatné funkci `print_offset()` alokujeme dynamickou paměť, kterou před ukončení funkce opět uvolníme.

```
105 int print_offset(const char *s, size_t n, int offset)
106 {
107     int ret = 1;
108     char *str = my_realloc(NULL, sizeof(char) * (n + 1), __FILE__,
109                             __LINE__); // +1 for '\0'
110     shift(offset, s, n, str);
111     fprintf(stderr, "DEBUG: shift: \"%s\"\n", str);
112     free(str);
113     return ret;
114 }
```

```
105 char *l1 = read_line();
106 char *l2 = read_line();
107 size_t n1, n2;
108 if (l1 && l2 && (n1 = strlen(l1)) == (n2 = strlen(l2))) {
109     fprintf(stderr, "DEBUG: l1[%lu]: \"%s\"\n", n1, l1);
110     fprintf(stderr, "DEBUG: l2[%lu]: \"%s\"\n", n2, l2);
111     int offset = get_offset(l1, n1, l2, n2);
112     fprintf(stdout, "Matching offset %d\n", offset);
113     offset >= 0 && print_offset(l2, n2, offset);
114 } else {
115     fprintf(stderr, "ERROR: Wrong input!\n");
116     ret = ERROR_IN;
117 }
118 }
```

- Program otestujeme pro ukázkový vstup.

```

Lorem ipsum dolor sit amet.
sit amet.Lorem ipsum dolor
```

```
$ clang -g shift.c -o shift && ./shift <input.txt; echo $?
DEBUG: l1[27]: "Lorem ipsum dolor sit amet."
DEBUG: l2[27]: "sit amet.Lorem ipsum dolor "
Matching offset 9
DEBUG: shift: "Lorem ipsum dolor sit amet."
0
```

- Vyzkoušejte si chování programu v kombinaci s `valgrind` pro detekci chybného přístupu k paměti, např. chybná alokace paměti pro posunutý řetězec.

```
83 for (size_t i = 0; i < n; ++i) {
84     dst[i] = src[offset + i] % n];
85 }
```

```
$ valgrind ./shift < input.txt
...
==80708== Invalid write of size 1
==80708== at 0x202240: shift (shift.c:84)
==80708== by 0x202092: get_offset (shift.c:95)
==80708== by 0x201DF2: main (shift.c:36)
```

Kódovací příklad – Rotace textového řetězce – 3/4

```
50 char* read_line(void)
51 {
52     size_t capacity = INIT_LEN;
53     char *str = my_realloc(NULL, sizeof(char) * (INIT_LEN + 1),
54                             __FILE__, __LINE__); //+1 for '\0'
55     size_t len = 0;
56     int c;
57     while ((c = getchar()) != EOF && c != '\n') {
58         if (len == capacity) {
59             capacity *= 2;
60             str = my_realloc(str, sizeof(char) * (capacity + 1),
61                             __FILE__, __LINE__); //+1 for '\0'
62         }
63         str[len++] = c;
64     }
65     if (len > 0) {
66         str[len] = '\0';
67     } else {
68         free(str);
69         str = NULL;
70     }
71     return str;
72 }
```

- `read_line()` vrací `NULL` pouze pokud je načten prázdný řádek.
- Chyba alokace dynamické paměti ukončí program voláním `exit()` v naší funkci `my_realloc()`.

```
81 char* shift(int offset, const char* src, size_t n, char *dst)
82 {
83     for (size_t i = 0; i < n; ++i) { // n type is size_t !!!
84         dst[i] = src[(offset + i) % n];
85     }
86     return dst;
87 }
88 int get_offset(const char *s1, size_t n1, const char *s2, size_t n2)
89 { // we already checked that s1 && s2 && n1 == n2
90     int ret = -1;
91     int max_shift = INT_MAX < n2 ? INT_MAX : n2; // limits.h
92     char *s = my_realloc(NULL, sizeof(char) * (n2 + 1), __FILE__, __LINE__);
93     // +1 for '\0'
94     for (int i = 0; i < max_shift; ++i) {
95         s = shift(i, s2, n2, s); // shift s2 to s and return s
96         if (strcmp(s1, s) == 0) { //strings matched
97             ret = i; // perfect match, exit the loop
98             break;
99         }
100     }
101     free(s); // s is dynamically allocated, release the memory
102     return ret;
103 }
```

- Posuneme 2. řádek (`s`) a testujeme jestli je identický s 1. řádkem.
- Funkce `strcmp()` porovnává řetězce lexikograficky, proto vrací `int`.

Část III

Část 3 – Zadání 5. domácího úkolu (HW05)

Zadání 5. domácího úkolu HW05

Téma: Caesarova šifra

Povinné zadání: 3b; Volitelné zadání: 5b; Bonusové zadání: není

- **Motivace:** Získat zkušenosti s dynamickou alokací paměti. Implementovat výpočetní úlohu optimalizačního typu.
- **Cíl:** Osvojit si práci s dynamickou alokací paměti.
- **Zadání:** <https://cw.fel.cvut.cz/wiki/courses/b0b36prp/hw/hw05>
 - Načtení dvou vstupních textů a tisk dekodované zprávy na výstup.
 - Zakódovaný text i (špatně) odposlechnutý text mají stejné délky.
 - Nalezení největší shody dekodovaného a odposlechnutého textu na základě hodnoty posunu v Caesarově šifře.
 - Optimalizace hodnoty Hammingovy vzdálenosti.
https://en.wikipedia.org/wiki/Hamming_distance
 - **Volitelné zadání** rozšiřuje úlohu o uvažování chybějících znaků v odposlechnutém textu, což vede na využití Levenshteinovy vzdálenosti.
https://en.wikipedia.org/wiki/Levenshtein_distance
- **Termín odevzdání:** 22.11.2025, 23:59:59 PST.

Diskutovaná témata

- Ukazatele a modifikátor `const`
- Dynamická alokace paměti
- Ukazatel na funkce
- Práce s textem

- **Příště:** Struktury a uniony.

Diskutovaná témata

Shrnutí přednášky

Kódovací příklad – NATO Abeceda

Kódovací příklad – NATO Abeceda („jinak“)

Část V
Appendix

Kódovací příklad – NATO Abeceda – 1/4

- Implementujme program, který převede vstupní text (ASCII, znaky A–Z a a–z) do NATO abecedy, ve které jsou písmena hláskována prostřednictvím následujících jmen.
 - Alpha, Bravo, Charlie, Delta, Echo, Foxtrot, Golf, Hotel, India, Juliett, Kilo, Lima, Mike, November, Oscar, Papa, Quebec, Romeo, Sierra, Tango, Uniform, Victor, Whiskey, X-ray, Yankee, Zulu.
- V programu definujeme pole ukazatelů na textové literály s jednotlivými slovy.
- Programově otestujeme, že slova odpovídají počátečním písmenům A–Z.
- Očekávaný výstup pro vstup `in.txt`.

```
$ cat in.txt
I like PRP and programming in C.
$ clang nato-alphabet.c && ./a.out < in.txt 2>/dev/null
India Lima India Kilo Echo Papa Romeo Papa Alpha November
Delta Papa Romeo Oscar Golf Romeo Alpha Mike Mike India
November Golf India November Charlie
```
- Implementujeme testovací funkce.

```
1 static char *words[] = { // static to be "private"
2   "Alpha", "Bravo", "Charlie", "Delta", "Echo", "Foxtrot", "Golf",
3   "Hotel", "India", "Juliett", "Kilo", "Lima", "Mike", "November", "Oscar", "Papa", "Quebec", "Romeo", "Sierra", "Tango", "Uniform", "Victor", "Whiskey", "X-ray", "Yankee", "Zulu", NULL
4 }; // it is an array of pointers to text literals
5 int count_words_array(char *words[]); // Using array
6 int count_words(char **words); // Pointer to pointers
7 bool check_alphabet_words(char *words[]);
```

Kódovací příklad – NATO Abeceda – 3/4

- Můžeme použít `const`.

```
1 static const char * const words[] = { "Alpha", ..., NULL };
2 int count_words_array(const char * const words[])
3 {
4   int n = 0;
5   while(words[n] != NULL) {
6     n += 1;
7   }
8   return n;
9 }
10
11 int count_words(const char * const * const words)
12 {
13   int n = 0;
14   // cur je ukazatel na data typu konstantní
15   // ukazatel na konstantní textový řetězec
16   // (na konstantní ukazatel na konstantní hodnoty char).
17   const char * const * cur = words; // cur chceme měnit
18   while (*cur) {
19     cur++; // cur není konstantní ukazatel
20     n += 1;
21   }
22   return n;
23 }
24 }
```
- ```
26 #include <stdio.h>
27 #include <stdbool.h>
28 static const char * const words[] = { "Alpha", ..., NULL };
29 int count_words_array(const char * const words[]);
30 int count_words(const char * const * const words);
31 bool check_alphabet_words(const char * const words[]);
32
33 int main(void)
34 {
35 int ret = EXIT_SUCCESS;
36 fprintf(stderr, "DEBUG: size %lu\n", sizeof(words));
37 int n = count_words_array(words);
38 fprintf(stderr, "DEBUG: no. of words: %i\n", n);
39 n = count_words(&words[0]);
40 fprintf(stderr, "DEBUG: no. of words: %i\n", n);
41 bool checked = check_alphabet_words(words);
42 fprintf(stderr, "DEBUG: check_alphabet_words passed [%s]\n",
43 checked ? "OK" : "FAIL");
44 return ret;
45 }
```

Kódovací příklad – NATO Abeceda – 2/4

- ```
1 // array is terminated by NULL used for counting
2 static char *words[] = { "Alpha", ..., "Zulu", NULL };
3
4 // array-like variant
5 int count_words_array(char *words[])
6 {
7   int n = 0;
8   while(words[n] != NULL) {
9     fprintf(stderr, "DEBUG: \"%s\"\n", words[n]);
10    n += 1;
11  }
12  return n;
13 }
14
15 // pure pointer variant
16 int count_words(char **words)
17 {
18   int n = 0;
19   char **cur = words;
20   while (*cur) {
21     fprintf(stderr, "DEBUG: \"%s\"\n", *cur);
22     cur++;
23     n += 1;
24   }
25   return n;
26 }
```
- ```
27 bool check_alphabet_words(char *words[])
28 {
29 bool ret = true; // true is from #include <stdbool.h>
30 char c = 'A'; // char is an integer ASCII code number
31 char **cur = &words[0]; // there is always at least one item
32 while (*cur) {
33 fprintf(stderr, "DEBUG: check %s[0] for '%c'\n", *cur, c);
34 if (c != *cur[0]) { // the first letter needs to match
35 ret = false; // false is from #include <stdbool.h>
36 break;
37 } else {
38 c += 1;
39 cur += 1;
40 }
41 }
42 return ret;
43 }
```
- Pole `words` je posloupnost prvků stejného typu (ukazatel na `char` – textový řetězec).
  - Hodnota `&words[0]` je identická adresa jako hodnota `words`.

Kódovací příklad – NATO Abeceda – 4/4

- ```
1 ...
2 static const char * const words[] = { "Alpha", ..., NULL };
3 ...
4 char my_toupper(char c);
5
6 int main(void)
7 {
8   ...
9   int c;
10  while ((c = getchar()) != EOF) {
11    c = my_toupper(c); // or toupper() from <ctype.h>
12    if (c >= 'A' && c <= 'Z') {
13      printf("%s ", words[c - 'A']); // always print space
14    }
15  }
16  ...
17 }
18
19 char my_toupper(char c) // or use toupper() from <ctype.h>
20 {
21   if (c >= 'a' && c <= 'z') {
22     c = c - 'a' + 'A';
23   }
24   return c;
25 }
```
- ```
1 #include <stdio.h>
2 #include <stdlib.h>
3 #include <assert.h>
4 #include <stdbool.h>
5
6 static const char * const words[] = { "Alpha", ..., NULL };
7 ...
8 int count_words_array(const char * const words[]);
9 bool check_alphabet_words(const char * const words[]);
10
11 int main(void)
12 { // assert macro debug and development only, see -DNDEBUG
13 assert(count_words_array(words) == 'Z' - 'A' + 1);
14 assert(check_alphabet_words(words));
15 int c;
16 while ((c = getchar()) != EOF) {
17 c = (c >= 'a' && c <= 'z') ? c = c - 'a' + 'A' : c;
18 if (c >= 'A' && c <= 'Z') {
19 printf("%s\n", words[c - 'A']);
20 }
21 }
22 return EXIT_SUCCESS;
23 }
```
- V rámci zřehlednění můžeme překlad (řádky 15–21) dát do samostatné funkce `void translate(const char * const words[])`.
  - Funkci `my_toupper()` můžeme nahradit použitím ternárního operátoru.

Kódovací příklad – NATO Abeceda („jinak“) – 1/2

- Slova abecedy uložíme jako řetězec `alphabet` všech slov spojených bez mezery, do kterého budeme odkazovat na jednotlivá slova polem ukazatelů na textové řetězce (`words`).
  - Slovo je `'Z' - 'A' + 1`, ale řetězec je posloupnost znaků zakončená `'\0'`.
  - První písmeno slova abecedy používáme k indexaci, např. `'C'harlie` je odkazované ukazatelem `words['C' - 'A']`. První znak slova tak můžeme v abecedě `alphabet` nahradit znakem `'\0'` získáme textové řetězce.  
*Bez prvního znaku!*

```
1 //Ukazatel na textový literál. Literál nemůžeme měnit!
2 //static char *alphabet = "AlphaBravoCharlie...";
3 static char alphabet[] =
4 "AlphaBravoCharlieDeltaEchoFoxtrotGolfHotelIndia"
5 "JuliettKiloLimaMikeNovemberOscarPapaQuebecRomeo"
6 "SierraTangoUniformVictorWhiskeyX-rayYankeeZulu";
7 //pole ukazatelů na textové řetězce
8 static char *words['Z' - 'A' + 1] = { [0] = NULL };
9 int fill_words(char* str, char *words[]);
10
11 int main(void)
12 {
13 int ret = fill_words(alphabet, words);
14 if (!ret) {
15 for (char c = 'A'; c <= 'Z'; ++c) {
16 fprintf(stderr, "DEBUG: %02d. '%c' - '%c'\n",
17 c, c, words[c - 'A']);
18 // První písmeno slova abecedy.
19 }
20 }
21 return ret;
22 }
```

```
24 int fill_words(char* alphabet, char *words[])
25 {
26 int ret = EXIT_SUCCESS;
27 char *cur = alphabet; // kurzor do pole s písmeny abecedy
28 for (char c = 'A'; c <= 'Z'; ++c) {
29 assert(words[c - 'A'] == NULL); // nemá být nastaveno
30 cur = strchr(cur, c); // vyhledání řetězce začínající c
31 assert(cur); // písmeno c musí být v abecedě
32 *cur = '\0';
33 words[c - 'A'] = ++cur; // nastavení a posun kurzoru
34 assert(words[c - 'A']); //it should be set now
35 }
36 return ret; // pragmaticky vždy EXIT_SUCCESS nebo assert.
37 }
```

- V implementaci použijeme (makro) `assert()` k testování správné inicializace datových struktur.
Makro slouží pro ladění, viz `man assert`.

Kódovací příklad – NATO Abeceda („jinak“) – 2/2

- Přidáme překlad znaků načítaných ze `stdin` a implementaci zpřehledníme.

```
1 static char alphabet[] =
2 "AlphaBravoCharlieDeltaEchoFoxtrotGolfHotelIndia"
3 "JuliettKiloLimaMikeNovemberOscarPapaQuebecRomeo"
4 "SierraTangoUniformVictorWhiskeyX-rayYankeeZulu";
5 static char *words['Z' - 'A' + 1] = { [0] = NULL };
6
7 int fill_words(char* str, char *words[]);
8
9 int main(void)
10 {
11 int ret = fill_words(alphabet, words);
12 if (!ret) {
13 for (char c = 'A'; c <= 'Z'; ++c) {
14 fprintf(stderr, "DEBUG: %02d. '%c' - '%c'\n",
15 c, c, words[c - 'A']);
16 // První písmeno slova abecedy.
17 }
18 }
19 while ((c = getchar()) != EOF) {
20 c = toupper(c); // funkce z #include<ctype.h>
21 // První písmeno slova abecedy.
22 if (c >= 'A' && c <= 'Z') {
23 printf("%c%s ", c, words[c - 'A']);
24 }
25 }
26 return ret;
27 }
```

```
1 static char alphabet[] =
2 "AlphaBravoCharlieDeltaEchoFoxtrotGolfHotelIndia"
3 "JuliettKiloLimaMikeNovemberOscarPapaQuebecRomeo"
4 "SierraTangoUniformVictorWhiskeyX-rayYankeeZulu";
5 static char *words['Z' - 'A' + 1] = { [0] = NULL };
6
7 void fill_words(char* str, char *words[]);
8
9 void translate(char *words[]);
10
11 int main(void)
12 {
13 fill_words(alphabet, words);
14 translate(words);
15 return EXIT_SUCCESS;
16 }
17
18 void translate(char *words[])
19 {
20 int c;
21 while ((c = getchar()) != EOF) {
22 c = toupper(c); // funkce z #include<ctype.h>
23 if (c >= 'A' && c <= 'Z') {
24 printf("%c%s ", c, words[c - 'A']); // první znak!
25 }
26 }
27 }
```

- Další rozšíření programu může být zpracování jiných znaků, než znaků abecedy `'A'-'Z'` a `'a'-'z'`.